

op zichzelf niet al te onredelijk zullen zijn. Maar zullen Engeland en Frankrijk dan toegeven? *Indien* zij dit deden, dan zouden ze daarmee tevens toegeven, dat de groote Europeesche belangen metterdaad geregeld worden buiten hen om.

Het Duitsche standpunt zou daarmee feitelijk aanvaard zijn. Niet slechts voor het Poolsche geschil, maar ook voor de toekomst.

Het is voornamelijk niet aannemelijk dat Engeland en Frankrijk zich op dit punt gewonnen zullen geven, ook al is thans de Poolsche tegenstand gebroken en al biedt Duitschland een regeling aan voor een herstel van een kleiner Polen onder Duit-sche voogdij.

Maar als dit zoo is, dan beslist de toestand in Polen niet over het einde van den oorlog en moet men rekenen met een langen duur van de vijandelijkheden tusschen Duitschland eenerzijds en Engeland met Frankrijk anderzijds.

En dan moeten ook *wij* op een langdurige neutraliteits-handhaving rekenen. D.w.z. een langdurige mobilisatie, een langdurige stremming van handel en verkeer, een langdurige beperking van vele onzer behoeften. Met daarnaast het gevaar, dat toch altijd blijft, van zelf ook nog in den oorlog te worden betrokken. Niet omdat wij dat zoeken zouden — verre van dien — maar omdat 't ons kan worden opgedrongen. Wel is onze positie gunstiger dan in 1914, omdat ook België strikt neutraal bleef, maar de mogelijkheid van het zoeken van een geforceerde beslissing, als het gaat nijken, blijft voor de oorlogvoerenden bestaan.

En als die toestand mocht intreden, dan kan men allermindst *vast* rekenen op eerbiediging van de onzijdigheid.

Zoo leeft dan ook Nederland te midden van wolken en duisternis. Maar in die duisternis ontbreekt, voor wie hem zien wil, de bemoedigende lichtstraal niet. Ook al *dit* gebeuren strekt om Gods Raad met deze aarde te volbrengen. Het is een schalm in den keten, die begint met de Scheping en die eindigt wanneer het Maranatha in vervulling is gegaan.

* VROUW

EN GEMEENSCHAP

Zij, die bewust de mobilisatie van 1914 meemaakten, zijn het er over eens, dat nu alles veel meer zonder paniek verliep dan toen. Hiervoor zijn verschillende redenen op te noemen. We waren, helaas, voorbereid op hetgeen nu een droevig feit is geworden. Al maanden, eigenlijk al jaren, hadden we het gevoel, alsof we leefden op een vulkaan. Ook de verschillende regeeringsmaatregelen waren reeds lang voorbereid. En men had niet voor niets de les van den vorigen oorlog geleerd, ook in ons, gelukkig neutraal gebleven land. Men wist, en ook het volk wist dit van te voren, dat een doeltreffende neutraliteitspolitiek even goed offers vraagt van het geheele volk.

Het komt mij voor, dat er nog een gunstige factor is, dien we niet zoo maar uit het oog mogen verliezen. En wel deze factor, dat een zeer groot gedeelte van onze vrouwen nu veel bewuster meeleeft met de gemeenschap, dan dit voor vijf en twintig jaar het geval was. Ik bedoel hiermee niet te zeggen, dat er toen onder de vrouwen geen gemeenschapsgevoel bestond. Wat in „De klop op de deur” gezegd wordt van Annette, dat haar hart reikte naar de duizenden moeders, die haar zonen verloren, gold zeker van zeer velen. Doch dit is in zekeren zin een primitief moederlijk meegevoel. Begrip van wat het welzijn van de gemeenschap oplegde aan iedere vrouw, bezaten maar heel enkelen. En dit is nu veranderd. Niet enkel door den strijd van zooveel feministische vrouwen, doch sterker misschien nog door de veranderde omstandigheden op allerlei terrein. Reeds lang drong de gemeenschap met haar eischen ons particuliere leven binnen en legde ook ons, huisvrouwen, allerlei lasten en verplichtingen op. Enkel al uit zelfbehoud moesten we wel iets af weten van wetten en van maatschappelijke verhoudingen. We werden er immers telkens weer bij betrokken. Wat in datzelfde boek „De klop” gezegd wordt: „Zoo argeloos en onwetend waren zijn vrou-

wen” geldt nu zeker nog maar van een heel enkele.

Dat dit bewust ingeschakeld zijn in de gemeenschap verplichtingen meebrengt, begrijpen ook die vrouwen, die op een of andere manier leiding hebben te geven.

Vóór mij liggen twee oproepen, één van het bestuur van den Ned. Chr. Vrouwenbond en één van het bestuur van den bond van Soc. Dem. Vrouwenclubs. Beiden dringen er met allen nadruk bij haar leden op aan, de regeeringsmaatregelen nauwkeurig op te volgen en zich te onthouden van anti-maatschappelijke daden ten eigen voordeele. Beiden ook wekken, ieder naar eigen aard, haar leden op, in deze moeilijke tijden bovenal pal te staan voor de geestelijke waarden. En ik ben er zeker van, dat ook andere bonden of vereenigingen van vrouwen haar leden in dezelfde richting zullen trachten te leiden. Waar de strijd voor een betere ontwikkeling van de vrouw ook nu nog wel eens gezien wordt als louter een strijd om meer rechten, is het goed om voor deze moedgevende verschijnselen oog te hebben.

Laten wij, vrouwen, daarbij echter denken aan het woord: „Aan wie veel gegeven is, van die zal ook veel worden geëischt.” Het moest voor een Christenvrouw eigenlijk vanzelf spreken, dat zij niet haar eigen belang laat gaan voor dat van het geheel. De moeilijkheid schuilt echter hierin, dat al die onmaatschappelijke daden haar worden ingegeven door zorg voor haar gezin. Het is als het ware een instinct van de vrouw om dáárvoor in de allereerste plaats te willen waken. Naast een zuiver gevoel van plicht is daarom in het bijzonder voor onze vrouwen noodig een zuiver inzicht in den samenhang van het geheele samenstel, dat wij gewend zijn gemeenschap te noemen. Laat ieder onzer het hare doen om te trachten dit inzicht te verkrijgen en het aan anderen mee te deelen.

J. M. W.-W.

